

Oxögat

nr 1
mars 2020

MEDLEMSBLAD • FÖRENINGEN VADSTENA-AKADEMIENS VÄNNER

Kärleken övervinner allt

Vilka är tankarna bakom operan Zebran? Kerstin Perski beskriver för Oxögat hur hon ser på kärlekens möjligheter att överleva.

I det första Korintherbrevet skriver Paulus att kärleken "ger inte upp. Den tror allt, hoppas allt och uthärdar allt." Eller med poeten Vergilius ord: "Amor vincit omnia – kärleken övervinner allt".

Kärleken mellan John och Edward väcks när de tillsammans betraktar en fångslad zebra i en djurpark. Eller kanske är det drömmen om kärleken som väcks. Den otämjbara, egensinniga, som likt zebran går sin egen väg. Som hellre går under än låter sig dresseras. Den kärlek som kan inge kraften att stå emot såväl normer och fördomar som godtyckliga regler och lagar.

Den kärlek som kan övervinna allt.

Men i hemlandet är de två människors kärlek förbjuden och förenad med livsfara. John kastas i fängelse och Edward bryter upp från sin familj, sin position, sin trygghet och flyr till ett land där det finns människor som är beredda att kämpa för deras kärlek.

Med Disas och Annas hjälp återförenas de älskande. Men i det nya, fria landet möts Edward och John också av sociala normer och förväntningar – både medvetna och omedvetna – som ingen var beredd på och en avgrund av främlingskap öppnar sig mellan dem.

Deras kärlek tar slut.

Hur är det möjligt? Och i så fall – vad är kärlek?

I de tidiga samtalen mellan mig och tonsättaren Tebogo Monnagotla funderade vi mycket på vad våra föräldrar möttes av när de kom till Sverige som flyktingar från Östeuropa respektive Sydafrika. Vilket pris fick de betala för att bli upptagna i en ny gemenskap och bli del av ett annat "Vi"?

Alla grupper i alla tider har sina, mer eller mindre oskrivna, regler för vad som hör till, vad som krävs för att bli "en av oss" och vad som bör hållas i schack eller slipas bort. Socialiseringens mekanismer är ofta osynliga och svårgripbara. I ett nytt sammanhang lyfts nya aspekter fram och sticker i ögonen som markörer för det främmande. Det som inte "hör till". Den som betraktas som en främling kommer att känna sig som en främling.

I vår opera uttrycks det genom att skillnader mellan Edward och John vad gäller bakgrund, klass och utbildning med ens gör sig gällande och hamnar i förgrunden. John anklagar Edward för att se på honom som en pinsam

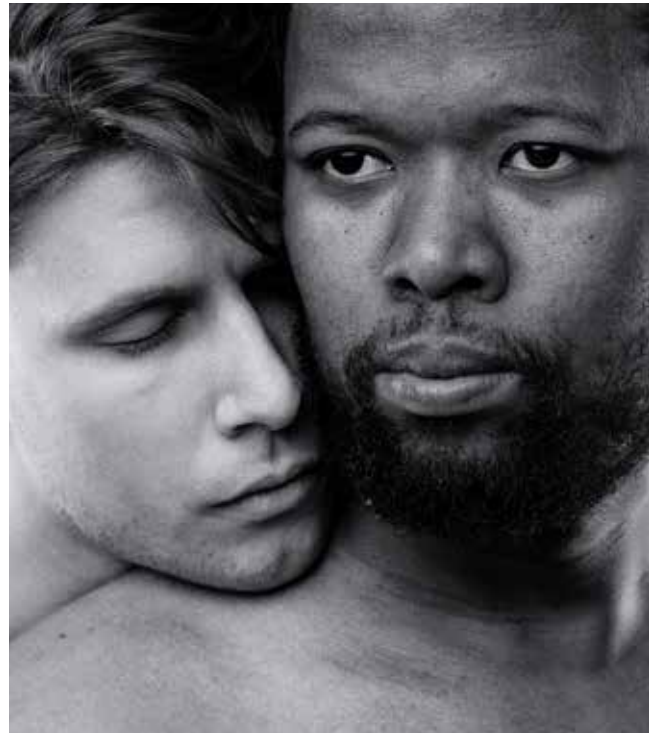

FOTO: MARTIN HELLSTRÖM

Deras kärlek utsätts för prövningar. Edward sjungs av tenoren Georg Källström, John av barytonen Luthando Quave.

främling som hela tiden gör och är "fel". Och mot sin vilja måste Edward erkänna för sig själv att det börjar bli sant. Det som skiljer dem åt, blir i det nya landet mer framträdande än det som förenar dem. Personliga egenheter och "ränder" som de inte har störts av tidigare bidrar till det växande främlingskapet mellan dem. I takt med att John börjar känna sig alltmer exkluderad tvingas han gradvis in i rollen som "den andre". Det blir obarmhärtigt tydligt hur priset för att bli del av ett nytt "Vi", blir att betrakta John som del av ett "Dom" som Edward har lämnat bakom sig och inte längre vill eller förmår kännas vid. Hur de än försöker kan John och Edward inte överbrygga avgrunden och hitta tillbaka till den kärlek de en gång hade.

Måste den fria zebran ge efter och bli del av flocken eller springa tills den stupar?

Eller finns det andra vägar att gå för den kärlek som ska överleva socialiseringens mekanismer?

KERSTIN PERSKI
librettist

Illustration till Zebran ur ABC-boken, utgiven på 1880-talet, av biblioteksmannen och litteraturhistorikern Ernst Meyer.

Varför är zebran randig?

Svårt att svara på, det finns inget givet svar. Mycket tyder på att ränderna skyddar mot bitande insekter som bromsar. Men varför har inte fler djur på savannen detta skydd? Det lär bero på att zebran har tunnare päls och är känslig mot solens strålar. Samt att ränderna gör att zebran lättare kan kylas av. De olikfärgade ränderna ger nämligen upphov till luftvirvlar i pälsen.

En hypotes är också att ränderna gör att zebrorna lättare kan känna igen varandra. Dock får lejonet betydligt svårare att urskilja en enskild zebra i en hjord. "Just så" ansåg Rudyard Kipling att det förhöll sig i sina obetalbara historier. Han har förmodligen rätt. Man kan lätt fås att tro att zebran rör sig mot ett annat håll, en synvilla som även drabbar dem som ser westernfilmer. När det ektrade vagnshjulet roterar i en viss hastighet får man intrycket att det roterar åt motsatt håll.

Kvar står frågan om zebran är svart eller vitrandig. Den är både ock. Hästdjuren var ursprungligen ljusa och svarta ränder uppstod på zebrorna. Men huden på zebran är svart precis som hos isbjörnen trots att pälsen är vit. Det märkliga är alltså vi har att göra med ett tropiskt djur med svart hud. Och lika mycket vita ränder som svarta.

Att zebran fortsätter gäcka forskningen är fullt klart. Eller för att citera en uråldrig slogan: *Zebran är ett randigt djur, ränderna går aldrig ur.* Hur mycket mannen på bilden försöker tvätta en zebra med skurborste och Hylins kärnsåpa går ränderna inte ur hästdjurets DNA.

Denna ABC-bok av biblioteksmannen och litteraturhistorikern Ernst Meyer gavs ut "dem klok om till förnöjelse och de enfaldig om till lärdom". Ungefär som denna lilla text.

MARIA WAXEGÅRD

Slutsålt

Det tog inte många sekunder innan vårens resa till Malmöoperan var fullteknad. Den 25 - 26 april kommer 30 personer att kunna glädjas åt Offenbachs "galna" upptåg *Orfeus i underjorden*. I sällskap av Loa Falkman, Marianne Mörk och Richard Söderberg samt ytterligare

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Finn en ny vän till sommaren

Tiden går snabbt och vi skriver redan 2020. På Vadstena-Akademien är planeringen i full gång för sommarens föreställningar.

Här utbildas inte bara sångare och instrumentaler utan

även begåvningar inom scensömnad och dramaturgi. Jag har många gånger varit djupt imponerad av allt arbete som läggs ned, inte minst på att finna tyger och sy upp stora garderobers av nyskapande scenkläder.

Sommarens föreställning tar åter upp ett aktuellt ämne; kärleken mellan två män som tvingas fly för sin kärleks skull. De upplever svek och känner sig som främlingar för varandra när de tillåts leva tillsammans. "Zebran – i flyktens och exilens skugga" visar att livet inte är enkelt.

För oss vänner är det viktigt att du betalar årsavgiften, så att vi kan uppfylla förväntningarna på stipendier till alla som deltar i arbetet med denna nyskrivna opera. Avgiften är 300 kr enskilda medlemmar och 500 kr för par. (Swischar du till 1231293000 så är det viktigt att du uppger ditt namn. Betala annars på bankgiro 294-4569.)

För denna summa får du inte bara tidningen OXÖGAT 3 gånger per år utan också möjlighet att delta i vår populära Operaresa och förköp på en föreställning i samband med årsmötet. Det visade sig särskilt värdefullt i fjol då biljetterna tog slut fortare än kvickt.

Men framförallt stöttar du unga begåvningar i deras utbildning. Stipendierna ger dem en extra uppmuntran och ekonomiskt stöd på tröskeln till en ny karriär.

Vi arbetar också mycket för att skaffa nya medlemmar. Ett jobb som inte alltid är så lätt. Därför är vi särskilt glada för alla som betalar sin årsavgift trots att de är ständiga medlemmar. Det har överraskat oss och visar att vännerna tar sin uppgift mycket seriöst.

Jag vill passa på att utmana er alla att skaffa ytterligare en vän till sommaren. Antar ni den utmaningen? För att underlätta för er bifogas med detta OXÖGAT vår folder Bli vår vän!

MEG TIVÉUS, ordförande

Meg Tivéus, ordförande.

fyra sångare med ett förflutet i Vadstena. Dessutom väntar ett besök i Västra Karup och en privat guidning i Birgit Nilssons museum.

Inte bara Telemanns *Orpheus* i somras blev en succé, även vännernas resa är nu slutsåld. Hur den avlöpte rapporterar vår utsände medarbetare Lars Grahn i nästa OXÖGAT.

Löftesrik sommar

I sommar uruppför vi Tebago Monnakotlas och Kerstin Perkis opera *Zebnan*, beställd av Vadstena-Akademien. Kompositionsarbetet pågår för fullt. Att komponera en hel opera är extremt tidsödande. Det är nästan omöjligt att föreställa sig hur många beslut man som kompositör behöver ta för varje liten takt i verket och dessutom ska inspirationen flöda i varje enskilt ögonblick. Jag beundrar verkligen den unika kombinationen av extrem hantverkskicklighet och kreativ skaparförmåga som krävs av en bra kompositör. Vilket också innefattar förmågan att hålla "dead lines".

Sångensemblen blev redan förra året uttagen till produktionen men vissa förändringar har fått ske på vägen, vilket tyvärr händer ibland. De nytilkomna sångarna är verkligen inte sämre. Ensemblen ser nu ut så här: Karin Osbeck, mezzosopran som för närvarande studerar vid Juilliard School i New York. Sanna Gibbs, sopran som ofta setts på Kungliga Operan. Emma Johansson, sopran och nybakad student från Operahögskolan i Göteborg. Pascal Zurek, tysk basbaryton utbildad i Stuttgart. Georg Källström, tenor som studerar sitt sista år på Operahögskolan i Stockholm.

Gäst hos oss är den sydafrikanske barytonen Luthando Qave som för närvarande hörs i *La Bohème* i Göteborg. Nyligen porträtterad i en fin intervju i Dagens Nyheter.

Den italienska regissören Deda Cristina Colonna har gäst oss förut i produktionen *Kär och galen* 2016. Hon är från början dansare och skådespelare och utbildad i Italien och Frankrike. Hon har framförallt specialiserat sig på barockens scenspråk och iscensatt en mängd barockoperor över hela Europa med även arbetat mycket med modern dans och teater. Särskilt roligt är det att hon nu ska regissera en samtida opera, något som kan tyckas ligga långt ifrån det mesta hon gjort. Men det som kännetecknar hennes uppsättningar är den mycket personliga blandningen av modern och klassisk scenkonst, utifrån hennes djupa kunskap om uppförandep Praxis från alla epoker. I år samarbetar hon för första gången med den svenska scenografen Bente Rolandsdotter som är debutant hos oss.

Dirigenten Emil Elliasson är ett av de stora svenska löfterna på senare år. Vi är därför extra glada över att ha lyckats engagera honom. Han har faktiskt varit med på Vadstena-Akademien förut, men då som fagottist innan han bestämde sig för att satsa på en dirigentkarriär. Året var 2008 då han spelade i orkestern i Moto Osadas opera *Four nights of Dream*.

Vadstena-Akademien är verkligen inte bara en akademi för sångare utan också en akademi för instrumentalister och andra blivande yrkeskvinor och män som söker en framtid inom alla de discipliner som är nödvändiga för att vi ska kunna skapa scenkonst.

Vi bedriver som bekant också en mycket uppskattad *Kammarmusik-Akademi* sedan tre år. Många fina konserter utlovas i sommar och jag kan inte minst rekommendera de mycket uppskattade och roliga barnföreställningarna. Om ni känner några barn, håll utkik efter dessa härliga föreställningar!

En nyhet för i år är ett projekt kring skalden Verner

Verner von Heidenstam som Hans Alienus. Porträtt av Hanna Pauli, 1896. Bilden är beskuren.

FOTO: WIKIPEDIA COMMONS

von Heidenstam. I dagarna kring utdelningen av Övralidspriset (6 juli) planerar vi några föreställningar med arbetsnamnet *Verner – dikterna och kvinnorna – ett musikaliskt kammerspel*. Jag ska tillsammans med pianisten Magnus Svensson och två sångare skapa en föreställning på Gamla teatern i Vadstena i början av juli. Just nu läser vi därför Heidenstamlitteratur så ögonen blöder.

Och så blir det naturligtvis konserter med medverkande sångare och instrumentaler i *Zebnan* i samarbete med Vadstena-Dals församling och Sankta Birgittas klostermuseum. Och samarbetet med *Norrköpings Symfoniorkester* fortsätter givetvis med den uppskattade sensommarkonserten i augusti. Vi ser fram emot att få träffa er alla i Vadstena i sommar igen!

NILS SPANGENBERG,
verksamhetsledare för Vadstena-Akademien

Ny ledamot

AV RUNE GYLLANDER

Under åren har jag följt Vadstena-Akademiens uppsättningar och beundrat dess ambitiösa och nyskapande arbete. Att nu ha fått chansen att stötta dess arbete tar jag som ett hedersuppdrag. Det är en grundläggande förutsättning att musiker och sångare under sin utbildning får chansen att praktisera sina kunskaper. Där spelar Vadstena-Akademien en betydande roll och vännernas stöd och stipendier blir en uppmuntrande kick.

Jag bor i Stockholm sedan nästan 50 år, är musikkforskare, musikdirektör och musikterapeut. Jag är också aktiv i styrelserna för Prinsparet Sigvard och Marianne Bernadottes Vänförening samt Internationella Klubben. Denna breda kulturbas är mitt stora intresse, även om jag fördjupat mig i kinesiska dynastier och filosofi.

Mitt operaintresse har fört mig runt världen, senaste året till Puccinis *La Bohème* på Sydneyoperan och *Tosca* på San Franciscooperan men också till Verdis *Trubaduren* på Pekings nya opera *Ägget*. Självklart följer jag med på Vänföreningens resa till Malmöoperan och *Orfeus* – vi ses!

Rune Gyllander.

FOTO: PRIVAT

Biljettinformation

Fredag 27 mars: Vännerna har förköp till samtliga föreställningar av *Zeban* 17 juli - 5 augusti till normalpris 400 kr (200 kr för ungdom under 26 år). Förköp kan således göras av vännerna från den 27 mars. Under förköpsdagarna var vänlig ange koden VÄNNER.

Ordinarie försäljning börjar den 1 april. Fria genrepbiljetter till den 15 juli beställs också via hemsidan med koden VÄN2020. Endast en biljett per person.

Till föreställningen den 2 augusti kl 16.00 -18.30 i samband med årsmötet får Vännerna köpa biljett till det rabatterade priset 360 kr (ordinarie 400 kr) och dessa bokas med koden VÄNDAG. En biljett per person till rabatterat pris. Koderna gäller så länge det finns biljetter kvar.

Samtliga biljetter bokas vida Vadstena-Akademiens hemsida www.vadstena-akademien.org/biljetter eller per telefon hos Nortic telefonnummer: 0455-61 97 00. Vid telefonbokning tillkommer en kostnad på 30 kr/ biljett.

Ny sponsor

Vadstena Sparbank

vadstena buss

alatruck

Vi har glädjen att hälsa ytterligare en sponsor välkommen. **Vadstena Blommor och Design** har med sina vackra blommor och växter bidragit till att Storgatan i Vadstena fått ett näst intill internationellt utseende. Företaget svarar naturligtvis för alla blommor som Vadstena-Akademiens stipendiater får vid sommarens höjdpunkt, stipendieutdelningen. Tack för att ni sprider glädje och trevnad!

Nya sponsorer är sedan i fjol också ledamoten **Rune Gyllander** och **Jan Schönborg**. I april reser vi med en annan uppskattad sponsor **Vadstena Buss** till Malmö för att uppleva Jaques Offenbachs *Orfeus i underjorden*. Som alltid tryggt och bekvämt!

Våra övriga sponsorer **Strandbergs Mode**, **Vadstena Sparbank** och **Alatruck** är också mycket betydelsefulla för vår verksamhet. Vår uppskattning av er är stor. Stort tack till alla sponsorer!

Har du förslag på personer, företag eller organisationer som kan ha intresse av att sponsra oss, hör av dig till undertecknad. Vi är tacksamma för alla tips.

JAN JOHANSSON

OXÖGA

"Oxöga, oval åskådarpöppning i sluten teaterloge, efter det motsvarande fr. *oeil de boeuf*, vilken beteckning gives runda fönsteröppningar i allm." [Svensk Uppslagsbok, 1934 års upplaga.] Oxögat ger möjlighet att observera utan att bli observerad och har fått ge namn åt medlemsbladet.

Kalendarium våren 2020

VADSTENA SÅNG & PIANOAKADEMI

Musikalisk salong

tisdag 19 mars kl 19 i Vätternkyrkan, Vadstena

Scenisk föreställning

fredag 1 maj kl 19, lördag 2 maj kl 18 på Gamla teatern. Biljetter säljs via Vadstena turistbyrå.

Lunchkonsert

lördag 2 maj kl 12, Vätternkyrkan, Vadstena, fri entré.

Avslutningskonsert

måndag 25 maj, tisdag 26 maj kl 19 i Vätternkyrkan, Vadstena.

Kallelse

Medlemmarna i Vadstena-Akademiens Vänförening kallas till årsmöte söndagen 2 augusti 2020 kl 12.00 i Konventstugan, Vadstena, med stipendieutdelning och efterföljande måltid på Munkklostret.

Kl 16.00 blir det tillfälle att se operan *Zeban* vid sommarens enda matinéföreställning. Dagordning för årsmötet och närmare information kan ses på www.vadstena-akademiensvanner.se i början av april månad samt i nästa nr av OXÖGAT.

VADSTENA-AKADEMIENS VÄNFÖRENINGIS STYRELSE 2019-2020

ORDFÖRANDE: **Meg Tivéus**, Stockholm, 0706-90 78 80, meg.tiveus@telia.com

SEKRETERARE: **Ingrid Haking Raaby**, Linköping, 0720-11 93 94, ingrid.haking@gmail.com

KASSÖR: **Stefan Gunnarsson**, Vadstena, 0702-66 48 00, stefangunnarsson@live.se

MEDLEMSANSVARIG: **Bengt Horn**, Motala, 0706-77 71 93, bengt.horn@boremail.com

KLUBBMÄSTARE: **Jan Johansson**, Vadstena, 0706-85 30 03, jannemobel@telia.com

PUBLIKANSVARIG: **Viveca Sørensen**, Vadstena, 0739-38 01 04, vivecaoes@outlook.com

AMBASSADÖR: **Loa Falkman**, Stocksund, 0708-55 04 23, rosy.falkman@gmail.com

LEDAMOT: **Ture Rangström**, Stockholm och Gryts skärgård, 0705-36 82 09, rangstromture@gmail.com

LEDAMOT: **Rune Gyllander**, Stockholm, 0703- 59 20 60, runegylander@gmail.com

REDAKTÖR: **Maria Waxegård**, Norrköping, 0768-40 81 81, maria.waxegard@telia.com

För medlemskap, adressändring eller mer information: Bengt Horn, se ovan.